

Özbekistan: Yatırım ve iş fırsatları

Mayıs 2019

Ulugbek Azamov

Ülke görüntüsü

- ❖ Toplam alanı : **447,400 km. kare**
- ❖ Nüfus **33 million**
- ❖ Başkent: **Taşkent**
- ❖ Okuryazarlık oranı: **99.6%**
- ❖ Para birimi: **Özbek Somu, UZS**
- ❖ GSYİH: **\$50 billion;**
- ❖ GSYİH kişi başına (PPP): **\$7,660**
- ❖ GSYİH büyümesi: **5.1% (2018)**
- ❖ Kaynaklar: **doğal gas, altın, bakır, gümüş, uranyum, molibden, çinko, kurşun, pamuk**
- ❖ Endüstriler: **gıda, tekstil, otomobil ve makine, yakıt, demir dışı metaller**
- ❖ Önemli ticaret ortakları: **Çin, Rusya, Kazakistan, Türkiye, Güney Kore**

2017-2021 Kalkınma stratejisi yatırım iklimi ve Doğrudan Yabancı Yatırımı çekmeyi kilit öncelikler olarak belirlemiştir

Başkanın Stratejik Öncelikleri

 Devlet ve kamu kuruluşu iyileştirme

 Hukukun üstünlüğü

 Ekonomik kalkınma ve liberalleşme

 Toplumsal alanın kalkınması

 Güvenlik, etnik gruplar arası uyum ve dini tolerans ve yapıcı yabancı politika

Ekonomik politikanın kilit alanları

- İstikrarlı kur
- Ekonominin modernizasyonu
- Teknoloji geliştirme
- Doğrudan Yabancı Yatırımı teşvik ve yatırım iklimi
- Özel mülkiyeti koruma mekanizmaları
- Vergi sistemi
- Bankacılık sistemi ve finans piyasaları

Yabancı para yönetmeliklerinin liberalleştirilmesi

- Eylül 2017'den itibaren özel iş geliştirme ve Doğrudan Yabancı Yatırımı akışlarında hiçbir kısıtlama kalmamıştır
- Özbekistan, 10 Şubat 2018 tarihinden itibaren Türkiye vatandaşlarına 30 gün süreli vize muafiyeti uygulamaya başladı

Nasıldı...

İhracatçıların yabancı para gelirlerinin ¼'ünü devlete satmaları gerekiyordu

Özbekistan Somunun ABD Doları karşısında kuru kontrol altındaydı

Bireylerin ve şirketlerin satın alabildiği yabancı para kısıtlıydı

Şimdi nasıl...

Gelir kazanıyorsunuz- size aittir. Bu adil bir oyundur.

Kur serbest piyasa tarafından belirlenir

İhtiyaç duyduğunuz kadar satın alabilirsiniz. Hiçbir kısıtlama yoktur

Özbekistan'da istikrarlı finansal büyüme ve şeffaflık sağlanmaktadır

Özbekistan Eurobondlarının sağlam performansı kurumsal finanman için örnek faiz oranını oluşturuyor

5.35%
faiz oranı

10 yıllık kamu eurobondları
Şubat 2019'da sunulmuştur

Kredi notu (yatırım dereceleri) en saygın ajanslarca verilmiş ve yükselmektedir

MOODY'S

B1 long-term issuer rating
since February 2019

**STANDARD
& POOR'S**

BB- with a stable outlook
First assigned credit rating

**Fitch
Ratings**

Dünya Bankası 'Doing Business' derecelendirmesi: son 5 yılda 90'lık yükselme

World Bank: Doing Business ranking change

2012

157 Comoros
158 Suriname
159 Mauritania
160 Afghanistan
161 Cameroon
162 Togo
164 Iraq
165 Lao PDR
166 Uzbekistan

2019

71 Ukraine
72 Greece
73 Indonesia
74 Mongolia
75 Jamaica
76 Uzbekistan
77 India
78 Oman
79 Panama

Yatırım olanaklarının iyileşmesi

2017-2021 yıllarına yönelik eylemler stratejisine göre ekonominin özgürleşmesi ve yatırım ortamının iyileşmesi

Doğrudan yabancı yatırımcılar için 20 SEB'lerde özel teşvikler

Yatırım ve Dış ticaret Bakanlığı, Ticaret ve Sanayi Odası'na yabancı yatırımcılara çok kapsamlı destek

Başarıların tanınması

2012'den itibaren İş Kurma, Elektriğe erişim, kredi erişimi, vergilendirme ve emlak kaydı konularında kolaylaştırmalar sağlanmıştır.

Dünya Bankası 2017'de Özbekistan'ı en hızlı iyileşen 10 ülkeden biri olarak tanımıştır.

Rise by 90 positions since 2012– Now 76th place /190 countries

Ekonomi

❖ *Ekonomi 2006-2016 yıllarda ortalama 8% büyüdü*

❖ 2016 yılında dünyanın en hızlı büyüyen 4. ekonomisi (2016-7.8%, 2017-5.5%, 2018-5.1%)

❖ *Yeni, reformları isteyen hükümet*

- Demokrasiye, hukukun üstünlüğüne, özel sektör ve yabancı yatırımlara olan bağlılık
- Cumhurbaşkanı Shavkat Mirziyoyev, serbest ekonomi reformları başlattı

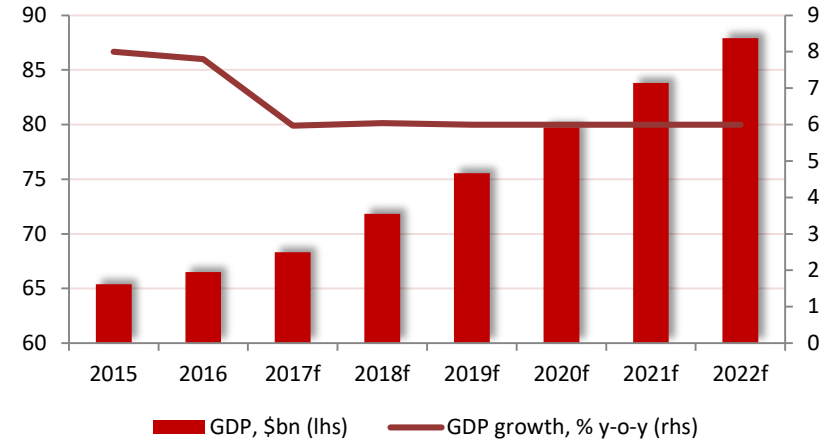
❖ *Stratejik konum*

- Rusya, Çine yakınlık ve Orta Asya'nın ortasında
- Japonya, Güney Kore, Türkiye, AB ülkeleri ile güçlü ekonomik bağlar

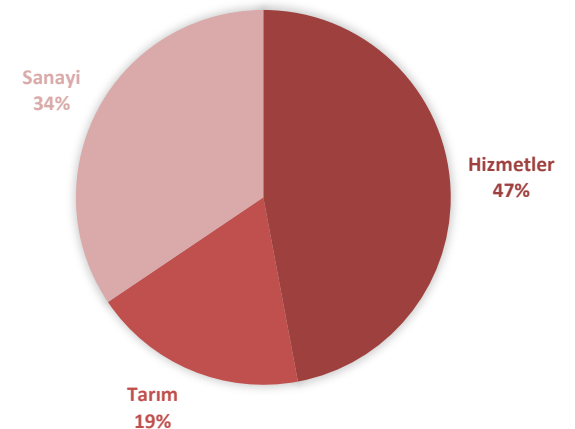
❖ *Güçlü ekonomik temeller*

- Doğal kaynakların bolluğu - enerji, madencilik
- Orta Asya'daki en büyük tüketici pazarı
- Kurulan imalat üssü, eğitimli ucuz iş gücü

GSYİH 2015-2022 (IMF)

GSYİH bileşimi

Source: State Statistics Committee

İhracat ve İthalat

❖ En büyük 5 ticaret ortakları

- Çin (toplam dan % 19), Rusya (%17), Kazakistan (% 8.9), Türkiye (% 6,4) ve Güney Kore (% 6,3)

❖ Önemli ithalat ürünleri

- Makine, kimya, gıda, ham petrol, demir metalleri

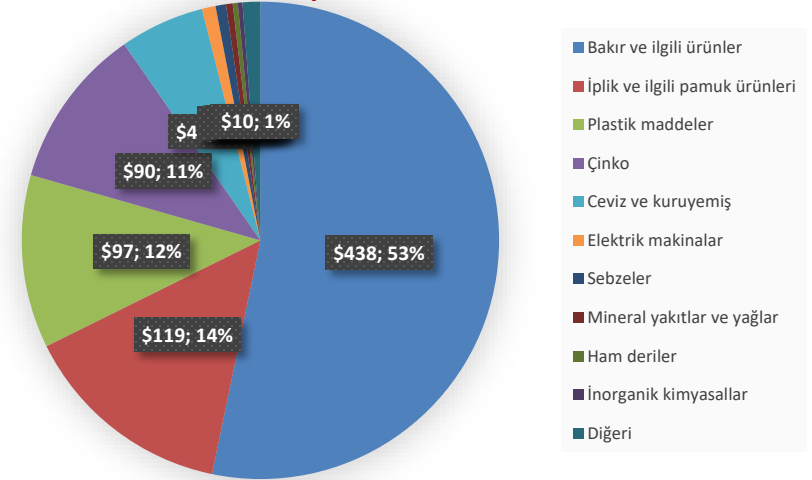
❖ Önemli ihracat ürünleri

- Yakıt (doğalgaz), gıda, kimyasallar, demirli metaller, pamuk

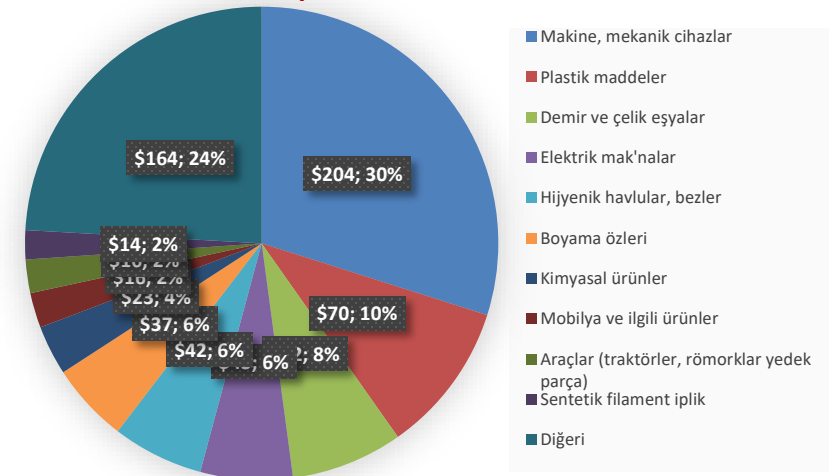
❖ Türkiye ile ticaret

	2017y.	2018y.	Büyüme oranı
Diş ticaret	1 552,4	2 171,7	40 %
Özb. İhracatı	877,8	936,2	6,7 %
Özb. İthalatı	674,6	1 235,5	83,1 %

Özbekistan'ın Türkiye'ye 10 İhracat Ürünü (2018 yıl, \$mln)
Toplam - \$ 936,2 mln.

Türkiye'nin Özbekistan'a 10 İhracat Ürünü (2018 yıl, \$mln)
Toplam - \$ 1 235,5 mln.

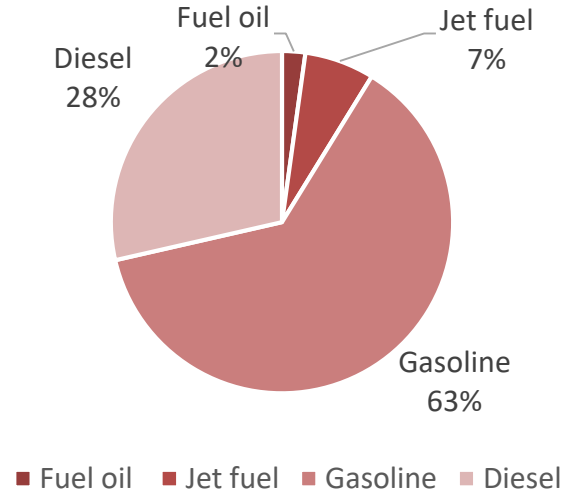

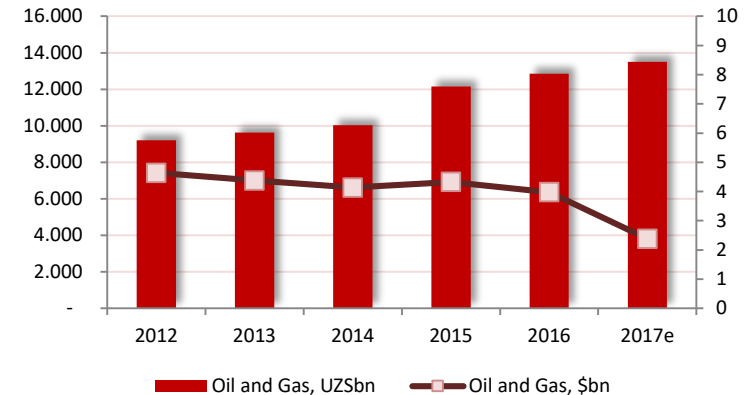
Petrol ve gaz

- ❖ Petrol ve gaz sektörü GSYİH'ya yaklaşık %16 katkıda bulunuyor ve 120.000 kişiye istihdam sağlıyor
- ❖ 1,1 trilyon metreküp kanıtlanmış gaz rezervleri
- ❖ Petrol rezervleri 600 milyon varil olarak tahmin edildi
- ❖ Orta Asya'da 2. büyük doğalgaz ihracatçısı
- ❖ Çin ve Rusya - doğal gaz ihracat pazarları
- ❖ CNPC ve Gazprom - önde gelen oyuncular
- ❖ Özbekistan toprağının %63.1'i petrol ve gaz geliştirme potansiyeline sahiptir
- ❖ 2018'de Özbekistan, Euro 5 standardında petrol, dizel yakıt, jet gazyağı üretecek olan New Jizzakh rafinerisinin inşasını tamamlamayı planlıyor
- ❖ 2021 yılına kadar Özbekistan, 30 milyar dolarlık projeleri bitirmeyi planlıyor

Uzbekistan Demand by Fuel Product

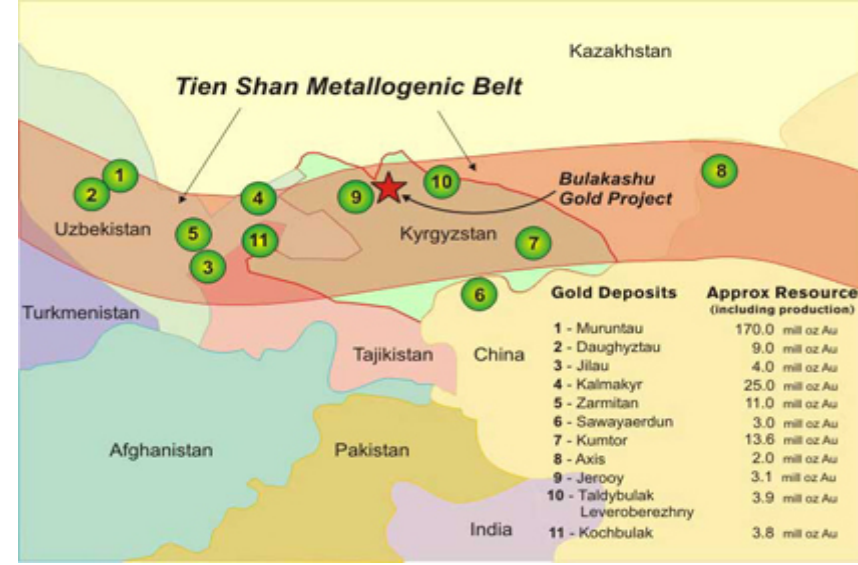
Oil & Gas production

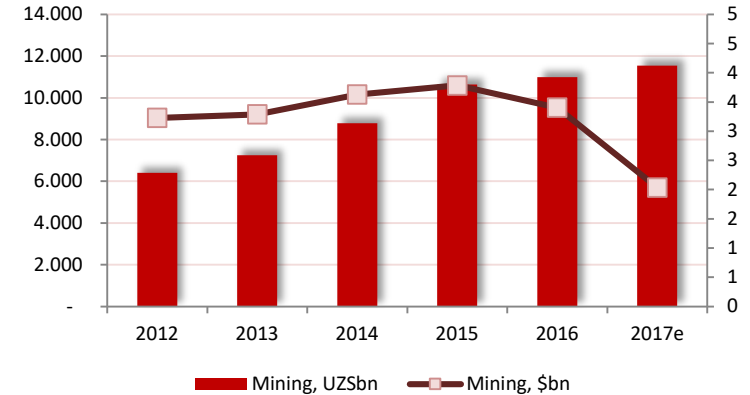
Madencilik

- ❖ Madencilikte zengin: altın, gümüş, çinko, bakır, molibden
- ❖ Dünyanın 4. büyük altın rezervleri
- ❖ Büyük bakır ihracatı
- ❖ Güçlü demir ve demir dışı üretim kapasiteleri
- ❖ Özbekistan, 2017'de lisanslamaya 12 altın sitesi sunmaya başladı
- ❖ Gümüş rezervleri için kayıtlı 26 alan
- ❖ Uranyum - Özbekistan, dünyanın ilk on ülkesi arasındadır
- ❖ Türkiye Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü (MTA) Özbekistan'da çalışmaları başladı, Taşyapı İnşaat ve diğer özel şirketler

Madencilikte üretim

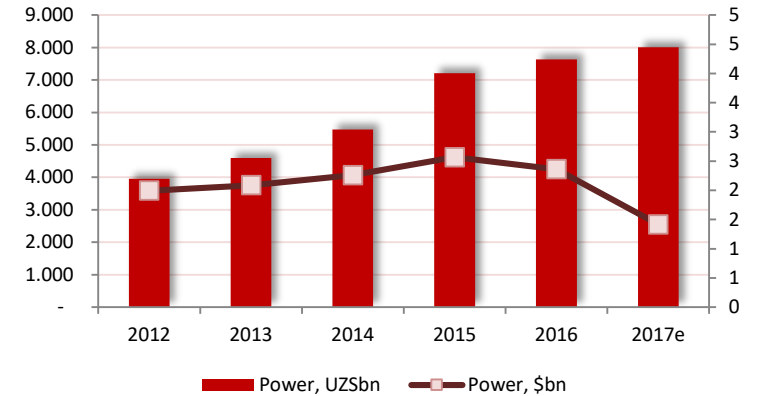

Enerji

- ❖ Özbekistan, yenilenebilir enerjiye bağımlıdır
- ❖ 12 517 MW toplam kurulu güç, sadece 396MW yenilenebilir enerji kapasitesi, toplam %3.2'si
- ❖ Güneş Enerjisi için yüksek potansiyel - 593 000 MW
- ❖ 1600 MW - Rüzgar enerjisi için potansiyel
- ❖ Uzbekenergo devlete ait şirket, elektriğinin %97.5'ini üretir
- ❖ Çalık Enerji, DAL Teknik yenilenebilir enerji projeleri ile ilgili anlaşmalara imza attılar
- ❖ Yıldırım holding - 900MW kapasiteli doğalgaz kombine çevrim santral projesi

Enerji üretimi

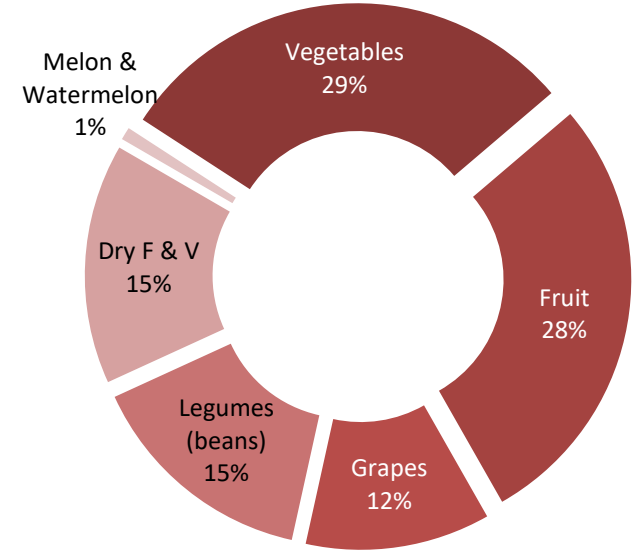

Tarım

- ❖ Tarım, GSYİH'nin %17,6'sı ve işgücünün %30'undan fazlasını istihdam ediyor
- ❖ Toplam tarım arazisi 25.2mn hektardır. Pamuk ve buğday, sulama yapılan arazilerin sırasıyla %42.2'sinde ve % 41'inde yetiştirilen iki ana ürün
- ❖ Özbekistan, 2016 yılında 818.500 ton taze ve işlenmiş meyve ve sebze ihraç etti. Yıllık bazda % 38.3'lük bir piyasa değeri var
- ❖ Bu cildin sebzeleri 242.100 ton, meyveler 229.600 ton, üzüm 96.200 ton olarak gerçekleşti
- ❖ Ülkemiz tarafından ihraç edilen 65 çeşit meyve ve sebze arasında tatlı kirazın değeri (% 14.4), kuru üzüm (% 12.8) ve taze kayısı (% 7.63)
- ❖ 2017 yılında Özbekistan'dan meyve ve sebze ihracatı öncelikle Rusya, Kazakistan, Hindistan, Almanya, Polonya, Letonya, Birleşik Arap Emirlikleri, Kuveyt, Umman, Japonya ve Güney Kore'ye 1.27 milyon tona ulaşması bekleniyor

İhracatta Pazar payı, %

Source: UzAgroExport, 2016

Uzbekistan - Agricultural Sector Unit, US\$ Thousands	2017 (Estimated)
Total Local Production	13,600,546
Total Exports	1,395,913
Total Imports	1,473,439
Total Market Size	13,678,072

Data for 2017 was estimated by Post using company project implementation progress reports

Gıda sanayisi

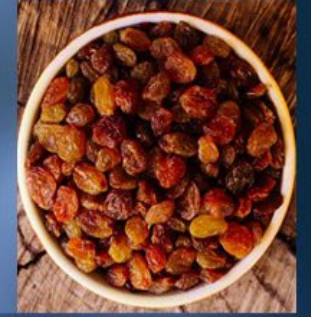
HURMA
IHRACATINDA
DÜNYADA 3.
SIRADA

TAZE VE KURU
KAYISI
IHRACATINDA
DÜNYADA 4.
SIRADA

KURU UZUM
IHRACATINDA
DÜNYADA 4.
SIRADA

KURU ERIK
IHRACATINDA
DÜNYADA 5.
SIRADA

KIRAZ
IHRACATINDA
DÜNYADA 5.
SIRADA

ERIK
IHRACATINDA
DÜNYADA 7.
SIRADA

LAHANA
IHRACATINDA
DÜNYADA 8.
SIRADA

ŞEFTALI
IHRACATINDA
DÜNYADA 9.
SIRADA

ÜZÜM
IHRACATINDA
DÜNYADA 10.
SIRADA

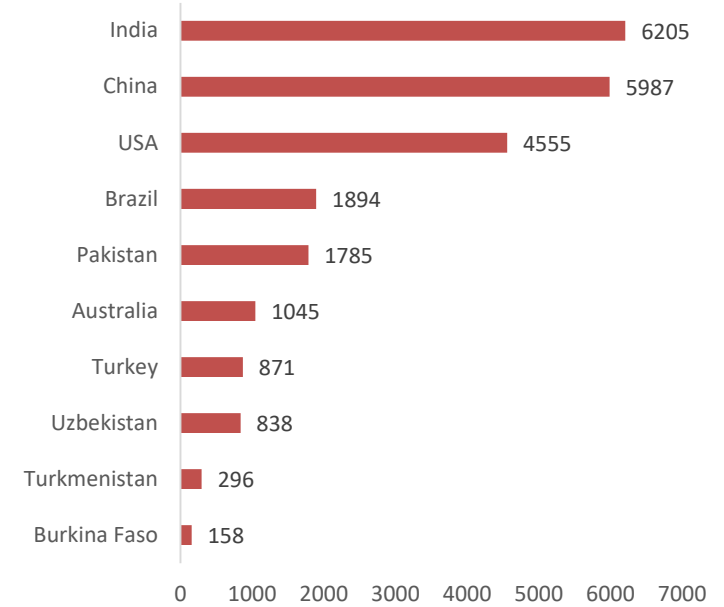

Tekstil

- ❖ Özbekistan, dünyadaki en büyük 10 pamuk üreticisi ve ihracatçısından biridir
- ❖ Yerel olarak üretilen pamukların %40-50'ı yurtiçinde tüketilmektedir
- ❖ En çok ithalat yapan ülkeler Çin, Bangladeş, Türkiye, İran, Polonya, Portekiz ve Rusya'dır
- ❖ Hükümet, ülkenin tekstil sektörünü geliştirmeyi ve böylece kendi ham pamuğundan daha fazla aracılık veya tüketim mallarına ihracatı yapmayı planlıyor
- ❖ 2015-2020 yılları arasında yaklaşık 1 milyar dolarlık tekstil endüstrisi modernizasyonuna tahsis edilecek. Program, pamuğun yerel işleme hacmini mevcut %44'ten 2020'ye kadar %70'e yükseltmeyi amaçlıyor

Dünyadaki pamuk üretici ülkeler 2017/2018 (pamuk lifi, 1,000 ton)

Source: Statista 2018

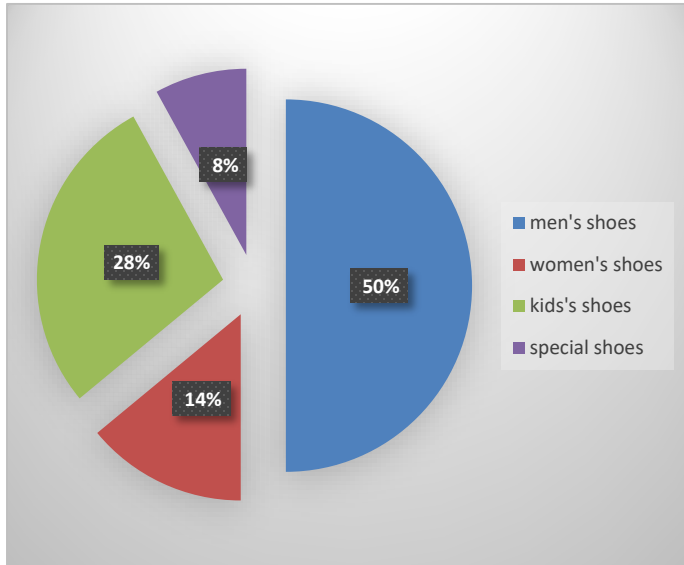
Deri ve ayakkabı sanayi

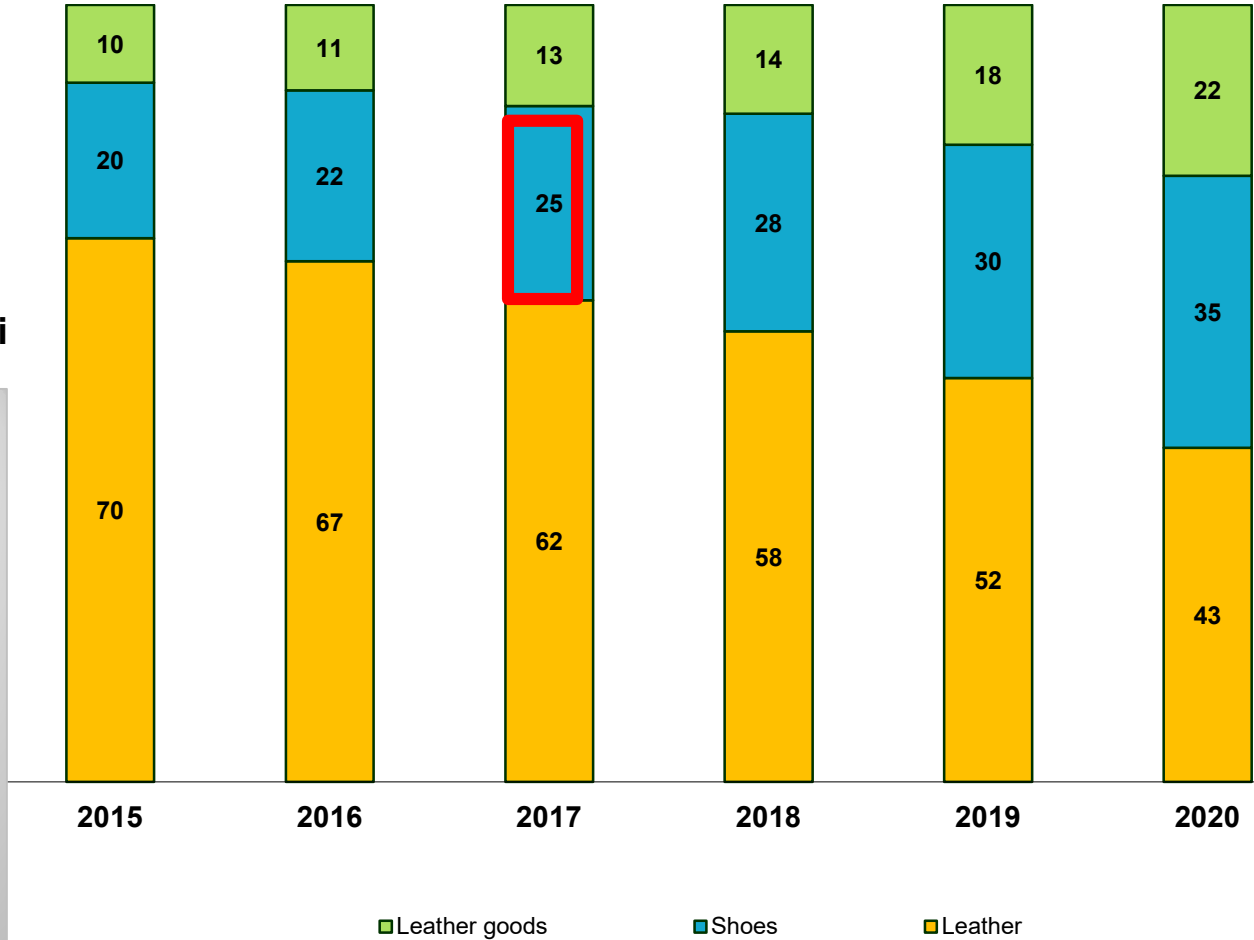
Yılına **17** milyon çift ayakkabı

55% üretim - deri ayakkabı

Yılına **450** milyon metrekare deri

DYNAMICS AND FORECAST FOR THE DIVERSIFICATION OF THE PRODUCTION STRUCTURE, %

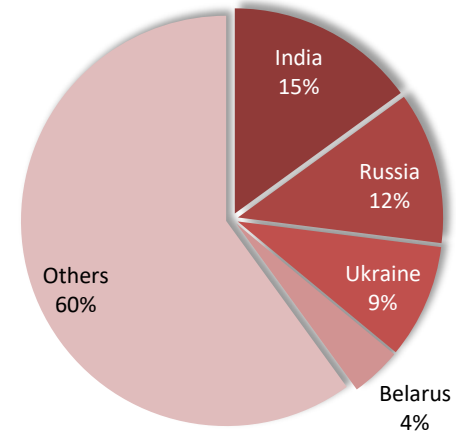

İlaç sanayii

- ❖ +\$1bn tahmini piyasa, +%25 yılına artacak
- ❖ Yerel üretim için teknolojik ekipman ithal eden şirketler için gümrükler ve vergilerde güçlü hükümet desteği
- ❖ Yerel üretim: 130'un üzerinde şirket, 30 JV'yi içerir, pazarın %20'si, yabancı üreticiler %80'i.
- ❖ Kayıtlı 8000 tıbbi ürün kayıt edilmiş, 1.500 ürün yerel üretiliyor; yakl. 15 şirket BDT Çin, Hindistan, Moğolistan ülkelerine 250 tür ilaç sattı
- ❖ Şimdiye kadar ilaç sektöründe 300 milyon dolarlık toplam yatırımlar, 100 milyon dolar yabancı yatırım
- ❖ Top-10 yabancı üretici pazarın %25'ini kontrol ediyor

Ürüne göre pazar payı (2016, % toplamdan)

Source: Ministry of Health, Uzbekistan

Yabancı şirketler

ARTERIUM

NOVARTIS

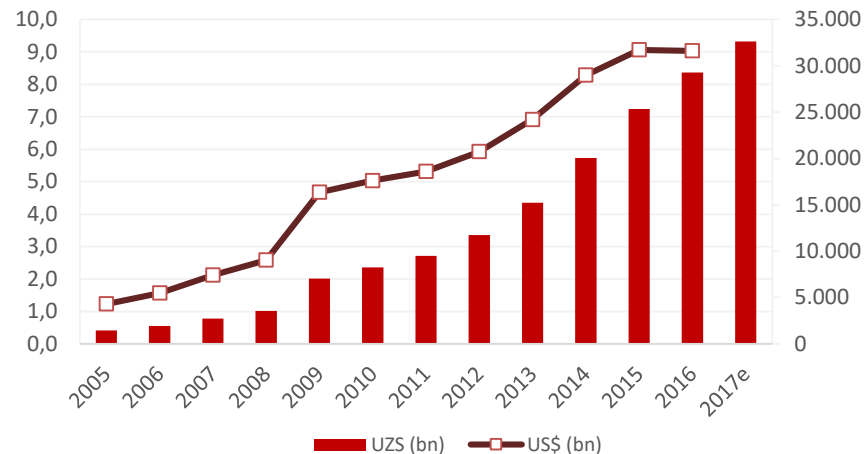

İnşaat

- ❖ Özbekistan'daki inşaat hizmetleri piyasası 2016 yılında 29.3milyar som (\$9 milyar) idi ve 2017'de \$10 milyar
- ❖ Büyüyen ekonomi, konut, ticari ve endüstriyel sektörlerde inşaat projelerinde artışa sebep oluyor
- ❖ Son birkaç yıldır endüstri, çoğunlukla devlet tarafından finanse edilen inşaat projeleri dolayısıyla büyüyor
- ❖ Devletin özellikle kırsal alanlardaki konut stokunu artırma kararlılığı, istikrarlı bir yükseliş trendini destekledi
- ❖ Büyük inşaat projeleri:

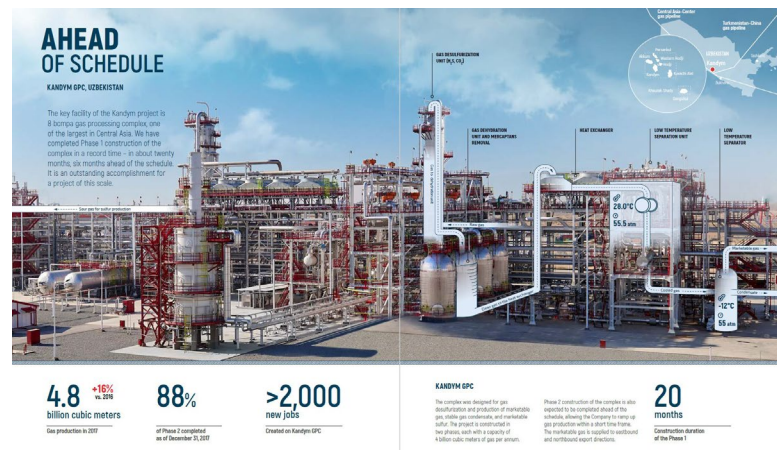
- Taşkent Uluslararası Havalimanı yenilenmesi - US\$450mn
- Kolin-Kalyon-Cengiz Taşkent-Samarkand 300 km otomobil yolu
- Şurtan Gaz Kimya Fabrikası
- Navoi Kimya Fabrikası : US\$962mn Mitsubishi Heavy Industries
- Tashkent city +\$1bn, Nurafshon city +\$2bn, Karshi city, Samarkand city ...

İnşaat

Source: State Committee for Statistics

Kandym Gaz Kimya fabrikası (Lukoil)

İnşaat malzemeleri

MİNERAL KAYNAKLAR

UZİNSAATMALZEMELERİ

ÖZBEKİSTAN'DA 345 ÇEŞİT YAPI
MALZEMESİNİN ÜRETİMİ İÇİN 885
ADET EŞSİZ REZERV BULUNMAKTADIR

RESERVLER:

- MERMER, GRANIT, GABRO;
- DOLOMIT, KAOLİN, VALLASTONİT, KUVAR S KUMU;
- BAZALT;
- VERMIKULİT;
- BENTONİT VE ÇAKIL KILI, KİREÇ TAŞI VB

Serbest Ekonomi Bölgeleri: Teşvikler

SEB işletmeleri şunlardan muaf tutuluyor:

Arazi vergisi

Emlak vergisi

Kurumlar vergisi

Tek vergi

Gümrük vergisi

**Sosyal alt yapı
aidatları**

Yol Fonu aidatları

**Bütçe dışı fonuna
zorunlu aidatlar**

Üretim maliyetleri

- ❖ Orta Asya'nın güç merkezi Özbekistan'da sanayi ve diğer alanlarda üretim maliyeti, oldukça düşük düzeylerde bulunuyor
- ❖ Bölgedeki en önemli iş gücü piyasasına ev sahipliği yapan Özbekistan'da yaklaşık 18,5 milyon kişiden oluşan potansiyel iş gücü, ülkenin toplam nüfusunun yüzde 57'sini oluşturmaktadır. Üstelik nüfusun yüzde 63'ü, 30 yaşın altındadır.
- ❖ Ülke çapında okuma yazma oranı yüzde 97 seviyesindedir. Özbekistan'daki yabancı şirket temsilciliklerine göre Özbek gençlerinin değişen uluslararası ticari uygulamalara uyum sağlama yeteneği ve esnekliği oldukça yüksek düzeyde.

Girdiler	Maliyeti (\$)
Ortalama İşçi maaşı	150-200
Sıcak su (1 metreküp)	0,078
Soğuk su (1 metreküp)	0,058
Doğal gaz (1 metreküp)	0,036
Elektrik (1 kilovat saat)	0,06
Benzin (1 litre)	0.43
Ev kiralama (2+1)	100-300

- ❖ Büyük tarihi ve kültürel miras, eşsiz doğa ve iklim önemli turizm potansiyelini temsil eder
- ❖ Semerkant, efsanevi şehir ve yeryüzünün incisidir, Türk-İslam kültürünün merkezi Buhara, Açık hava müzesi Hiva
- ❖ Yatırım konuları: Konaklama tesisler, turizm kompleksleri, tematik ve eğlence parkları, teleferik ve kayak merkezleri
- ❖ 2019-2021 döneminde ülkede bin 500'den fazla otelin inşa edilmesi, böylece otel sayısının 2021 sonunda 2 bin 400, toplam ek yatak sayısının da 50 bine çıkarılması hedefleniyor
- ❖ 3 yıldızlı otellerde her oda için 5 000 dolar, 4 yıldızlı otellerde 8 150 dolar miktarında masraflarını karşılayacak.
- ❖ Ayrıca uluslararası Top-50 otel zinciri markaları altında faaliyet gösterecek en az 50 odalı oteller, 3 yıldızlı olması halinde her oda için yıllık 200 dolar, 4 yıldızlı olması halinde her oda için yıllık 400 dolar devlet desteği alacak

Hiva, Özbekistan

Source: UNCTAD

Registan, Semerkand

ÖZBEKİSTANIN YETİŞTİRDİĞİ ŞAHSİYETLER

Al-Harizmi –
(Algoritmi)
780 – 850
Matematik,
gökbilim,
coğrafya ve
algoritma

Al-Biruni
973 –1048
Gökbilim, doğa
bilimleri,
coğrafya
ve tarih

Ibn-i Sina
(Avicenna)
980—1037
Tıp adamı, fizikçi,
yazar,
filozof ve
bilim insanı

Uluğ Bey
1394-1449
Matematik,
gökbilim ve sultan

Babür
1483 -1530
Hindistan'daki
1. Mughal
imparatoru,
coğrafya, şair

CONTACTS

Özbekistan Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliđi

Ulugbek Azamov, Ekonomi ve Ticaret Müsteşarı
Sancak Mah. 549. Sokak No:3, 06550 Yıldız –

Çankaya/Ankara/Turkey

Tel: (+90 312) 4413871, 4415726, fax: 4427058

ulugbek@utclub.org

www.uzembassy.org.tr

www.utclub.org

TEŐEKKÜRLER